

ORADEA-MARE (N.-VÁRAD)

24 iulie st. v.

5 august st. n.

Ese in fiecare duminică

Redacțiunea:

Strada principală 375 a.

Nr. 30.

ANUL XXX.

1894.

Prețul pe un an 10 fl.

Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.

Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.

Pentru România pe an 25 lei.

Datul din Călinésa.

Conform promisiunii ce v'am făcut, iacă un scurt raport despre cele esperiate la «têrgul de dat» din Călinésa, de voinicii noștri moși prescurtat numit: «Datul».

Drept introducere urmeze inse o mică digresiune.

La anul 1889, — mi se pare — am fost fericit a întreprinde pentru întâia dată o scurtă călătorie de plăcere in aceste locuri pline de cele mai frumoase amintiri istorice. O făcusem în societatea mai multor dñi colegi ai mei, cari au dorit să respire nițel aer ardelenesc. A fost un voiajuri numai, o călătorie de natură privată; n'a avut atunci a face nimic cu publicitatea. Și decă după un lung interval de timp, prin asociațiune de idei, o amintesc la acest loc, e ca să constatez după indoită experiență făcută in aceste regiuni, că: in această românescă Svițera, pe lângă eminent romanticism, reșede și adevărată ospitalitate. Eclatantă dovadă, cordiala primire, de care ne-a împărtășit la acel timp venerabilele familii: Nicola din Albac, Gomboș din Vidra și inteligenții români in frunte cu veteranul tribun odinioră dl Andreica din Câmpeni. O amintesc inse, mai vêrtos din motivul, căci am dorit să dau publică espresiune acelu ferbinte al nostru dor: să întreprindem cât de des călătorii de felul aceleia, cele mai potrivite pentru consolidarea invăpăiatei prietini, ce trebuie să încăldéscă inimile tuturor ómenilor de bine din diferitele noastre provinci, cu preferință acum, in timpul de amare restrîște in care trăim!

A doua a noastră excursiune, de astă dată la têtrgul de dat din Călinésa, drept obiect al acestui mic raport, întreprinsă in societatea tinerilor mei colegi dñii Ioan Cheri și Nicolae Fabianu, — a fost in prima linie, excursiune de studiu.

Decând adecă mi-a venit la cunoștință descrierea celebrului, de-odată inse a celui mai fantastic și șovinist romanțier al compatrioților noștri Jókai, despre «leány-vásár»-urile lui din muntele Găina; — bărfelile și clevelele multor frați bihoreni unguri, ba chiar și români, cari ênșiși au vêdut séu n'au vêdut têtgurile numite de ei: «de fete»; și cari îmi povestiau, că fetele și-ar fi aducând la acelea têtguri tótă zestrea in lădi depinse cu flori de tulipan; îmi enarau de contragerea căsătóriilor in fața locului, și binecuvântarea lor prin preoți

de prin satele invecinate, séu prin pustină și sichastrii, locuitori ai peșterilor din munții de calcar ai Bihorului; — ba, că chiar la «têtrgul de fete» de estan din Găina: «Mulți ficiorii au dus numai decăt fetele cu ei, dicând, că e căsătorie civilă deja, și nu trebuie să se cunune; mamele mai întéiu s'au impotrivit, dar apoi au cedat indată, căci toți ficiorii se jurau, că nu mai trebuie să fie cununați și că legea permitê, să trăéscă și necununați...»; și mai șcie bunul Dđeu, câte alte mirozenii, gugumăni și murdării: mi-am propus să cercetez și eu un astfel de têtg, și studiându-l cât se pôte de obiectiv, să-l fac cunoscut in tótă sinceritatea onor. public cetitor românesc.

După cele esperiate și la acest têtg, numit greșit «de fete», din capul locului trebuie să constatez și eu din nou, cât de defectuóse sânt cunoștințele nóstre, despre vieța și datinele poporului nostru. Ba, ce e mai mult, chiar ai noștrii scriitori, nu dic din rea credință, ci din lipsă de obiectiv și serios studiu, au atribuit poporului muntean niște însușiri și obiceiuri cu totul străine de firea lui! Cântecul vechiu! cu știința noastră modernă și mândărimea de a apăre savanți, am ajuns, să cunoșcem pe de-amêruntul etnografia papuanilor de pe insulele Masiane și Caroline din oceanul pacific, iar despre noi ênșine spun ómenii cai verđi pe pãreți, mai tócă câte 'n lună și sóre.

Chiar și de dñii Frâncu-Candrea, născuți și crescuți in acel ținut romantic, mult me mir, că in al dlor op etnografic de mare valóre «Români din munții apuseni», pentru denumirea têtgurului de «Dat» uséză terminul ne 'ndreptățit: «Têtg de fete».

Originea acestor têtguri e acoperită de negura aprópe impenetrabilă a trecutului. Dl Frâncu e de părerea că: «In vremile de demult, păstorii din acel munte (Găina) făceau in fiecare un câte o feștanie in mijlocul turmelor». — Asta o fac și astăzi din părțile bihorene Hinchireșenii, cari nu sânt încă segegrați pe deplin de dominiul episcopesc gr. cat. român de Oradea-mare. «Cu acea ocașiune Vidrenii duceau mândări și beuturi și ospétau cu popa lor pe ierbă verde și intre brađi. In urmă feștania a dispărut, iar petrecerea a remas .. Crișenii din apropiere au inceput și ei să ia parte la petrecerea Vidrenilor, și așa dintr'o petrecere locală a Vidrenilor, cu timpul a ajuns să fie o petre-

cere generală a Moților și Crișenilor». Mai eră și obiceiul, ca la Sân-Petru să plătescă Vidrenii despotului proprietar feudal Hollaky din Hălmăgel arenda pentru pășunatul vitelor în Găina; de aceea, în ziua numită, Moții cu nevestele și cu copiii lor, ospetându-se de bucurie, că s'a plătit de Sătana; participau la această veselie și Crișenii, cari aflând, că Vidrenii aveau beutură, duceau și ei în schimb spre vîndare tot felul de unelte și astfel s'a născut tîrgul din Găina...»

Verosimil, că această veselie a muntenilor s'a adus în cursul timpurilor la o altă bucurie mai vechie, izvoită din impregiurarea, că după părerea etnografului german, dl Reissenberger: Mongolii năvălind în Ungaria, românii din țera unghurască, cari locuiau la pôlele despre apus ale Bihorului, i-au gonit pe munte, unde fiind întimpinați de românii transilvaneni, pe toți i-au omorît». În amintirea acelei invingeri își petrec românii în munte...» (Siebenbürgen. Geschildert v. dr. Karl Reissenberger. Wien. 1881.)

Părerea, că tătarii ar fi suferit în aceste locuri înfrângerii, se confirmă și prin tradiția, ce o-am auzit noi însine cu ocaziunea escursiunii noastre de-acum, în drum spre «Dat». Anume plecând dela Petrosa spre munți, în ziua dintîiu, n'am mers decât până la muntele Padiș. Unul dintre cele mai încântătoare locuri din munții Bihorului, proprietatea și partea cea mai plăcută a părintelui nostru, Escelența Sa episcopul Pavel. Lângă acest platou de o rară frumșeță așternut cu pajiste de ierbă grasă de munte, mărginit spre ost cu o stîncă înaltă, numită «biserițuța moților» și în întreg ne prezintă un peisagiu din cele mai frapante, e o altă poiană de munte, «Tomașca», numită de popor: «morminții tătariilor». Despre acest loc ne spune tradiția vie în gura poporului, că fiind tătarii alungați de prin văi, s'au refugiat aici. În această cale a lor trecînd prin Petrosa au răpit și dus cu sine pe prea frumoasă muiere a unui anumit Toma. Atît bărbatul vîduvit cît și muierea captivă au născocit fel de fel de planuri de scăpare; până în urmă din ocaziunea unei petreceri la care se îmbetaseră «tun» tătarii; la un semn dat de muiere, bărbatul cu ai sei tovarăși au omorît o parte din tătari, iar cei mai trezi au scăpat cu fuga peste Tătărăoia către Moți; eliberându-și astfel nevêsta și vatra de căp-câni. Mormintele din Tomașca sînt deci mormintele tătariilor cari au fost omorîți aici. În consecință, pe aici au trecut tătarii strimtorați în munți spre acele locuri, unde se țin astăzi tîrgurile de «Dat».

Dealtmintea istoria va avé să lămurască definitiv această parte a chestiei.

Dar noi stăruim aicea proprie asupra motivelor mai apropiate ale acestor tîrguri, căci acestea au fost puse în lumină atît de falsă și nefavoritoare de amicii și inimicii noștri. Din aceste motive scose la ivelă în cele ulterioare ale raportului special asupra «Datului» din Călinésa, onor. cetitori și cetitoare vor să-și câștige adevêrată idee despre interesantele conveniri dela tîrgurile de «Dat» ale bravilor noștri munteni.

«Dat» se ține aji pe munții: Găina, Călinésa, și după mărturisirea părintelui Laza din Scărișóra-Lăpuș și pe Bihor însuș în șeua dintre Cucurbetă și Pietra grăitoare numită «La jocu»; tîrgul din Lespedi dintre Criștiior și Vidra de sus a încetat pe la a. 1830. Așă am aflat și la dl Frâncu op. cit. p. 71. Tot la acest loc se dice, că și cel din Bihorul propriu să fi încetat de pe la anul 1886, din cauza deselor fortune, cărora este espus acest loc. Mărturisirea dlui Laza, actual preot în comuna amintită și situată imediat la pôlele Biho-

rului dinspre Ardeal, e deci în contradicere cu aserțiunea dlui Frâncu din locul citat. Ulterioare informațiuni vor scote la ivelă adevêrul faptic.

Pe Călinésa se ține tîrg de 2 ori, unul mic a doua și de Rusalii, și altul mai mare în prima și după Sân-Petru; cel din Găina se ține în dîgnineca primă după Sân-Petru.

Călinésa face parte din munții apuseni, respective din Bihor, cu o înălțime de 1396 m. peste nivelul mării. E proprietatea dominiului episcopesc gr. c. român de Oradea-mare. Situat cam la mijlocul catenei ce desparte basenul transilvanic de platoul aluvial bihorean dintre Crișul alb și Crișul repede. Chiar prin Călinésa trece linia de despărțire, șanțul — cum îl numesc — între dominiul episcopesc din Ungaria proprie și dominiul erarial dinspre Ardeal și Țera-Unghurască.

Locul spațios unde se ține tîrgul, e și el unul dintre cele mai frumoșe platouri de calcar, caracteristice formațiuni de calcar jurasic ale munților apuseni; așternut cu un tapet verde ce-ți inveseleșce ochii. În cîosta apusenă a acestui grup isvoreșce firul argintiu al Crișului negru și se rostogoleșce năprasnic din stîncă în stîncă, adunînd cu șopot apele sale sclipitoare din gurile ascunse prin vâlcele; în spre resărit șerpuesc afluențele Someșului imbrobodind sfios albastrul limpede al apelor lor în volbure spumose și sburdalnice. Platoul incunjurat de moliți bêtărani cît vremea, cu tulpinile roșietice stau în giur și forméză o drăguță arenă de joc, de care mână măiêștră n'ar fi în stare — a 'mprovisă. În pădure e totdeauna un frémêt intins și monoton, ca rêsunetul clopotelor, un frémêt liniștit ca un cîntec fără vorbe. Frumșeța sêlbatică, — cu care a împodobit ênsa-și firea acest loc, răpeșce mintea omului, încât stă uimit și dus pe gânduri și nu-și mai ia ochii dela munții cei sumeți, cu piscurile lor infpte în nuori.

Surprins cum eram, ajuns aici îmi părea că am descoperit locul unde s'a intins nunta lui Călin «Sburătorul cu negre plete» — al lui Eminescu.

Gurisem (coborisem) deci și noi din Padiș la «Dat». În dori de și de diminetă, de pe tôte delurile curg Moți și Môte, Crișeni și Crișene; toți în haină de serbătore. Cine n'a vêdut amazone, vie la «Dat» și privescă la Scărișorene, Albacene, cum guresc de falnic călare, ca tot atâte demne urmașe ale Pelagiei de Roșia, Ioana d'Arc a noastră din revoluțiunea din 1848! Guresc bêtărani, juni, fete nevete. Nevetele muntenilor muncite de greutățile vieții, avênd să conducă singure intrêga economie de casă și din afară, pe cînd bărbaii cêrcă d'ale traiului duși la țera, își fac și ele o și de bucurie. Își anină la grumaz légănul, gătit în formă de covățică din 2 suluri în lungime de cîte 1 metru, impletite și legate cu spetéză, se dau pe murgul, și haid la «Dat». Ajunse la «Dat» acață legenele la umbră în crêngă de molid și se aruncă în joc să-și ușoreze pe cîteva momente greul vieții.

Înainte de a se incepe jocul, așă până cam pe la 9 ore, se 'ntemplă tîrgul, adecă «datul» și cumpêratul. În cîmpul tîrgului, de o parte vînd: sape, hârlețe, greble etc. dintre pome mai vêtos «mocre» (ciresê); de cealaltă Crișenii: vînd séu dau în schimb, — asta mai vêtos în vremile mai de demult: opinci, miți, (lână de miel) legumi și altele. Se mai vînd la acest tîrg: pânzeturi, giolgiuri, năfrămi; apoi diferite bêturi: vin, vinars, «rosolie»; ba o lipitoare, de care se vede că nu scapă bietul român nici în vêrful muntelui, vindea chiar și bere în sticlă. Mi s'a spus, că în ziua această, vên-

đarea de bętură e slobodă, are adecă voie să vęndă ori-cine ar vré să o facă.

Ei, și tęgul pe lângă tótă puținătatea mărfurilor e vioiu, și cât de vioiul Tóte se plătesc cu preț de minune! Spre pildă, o năframă care abia prețuește 10—15 cr. se plătește cu 1 fl. — 1 fl. 20 cr.; o sticlă de bere: 36—40 cr. Cei 13—14 gendarmi, cari se vede că veniseră de astă dată ca să invețe ordine dela poporul privit de dęnșii sub gênă, dintr'un loc mai ridicat unde aveau armele aședate in 2 piramide — ar face fórte bine decă ar urmări cu mai mare atențiune «g'schäftul» lighiónelor patriotice.

După tęguirea celor trebuicióse, lumea incepe să prândescă pe iérbă verde, séu pe lavite improvizate din butuci și trunchiurile arborilor căduți. Apoi jocul se incinge peste intreg tęgul, in câte 5—6 grupe separate, pe lângă o berbință de vin ori cu vinars de cirese. Musica o dau de ordinar 2 ceterași și un daneț, de cimpoi nici poveste. Toți voioși, chiuiesc, descântă și jócă de rěsună pământul sub dęnșii. Jucăuși puzderii!

O scurtă revistă asupra acestei inveseleitóre petreceri curat românescă, unde adecă și țiganul e român, ofere o massă de esperiențe unui nepreocupat scrutător.

Iacă-le in scurt resumat:

Inainte de tóte trebuie să constatez, că infătoșarea acestor munteni este cel mai suprinđător și plăcut contrast cu traiul lor. Cunoșcem sterilitatea pământurilor, păsurile lor de cari și câte numai îndură suflet românesc afară de Moț, traiul lor fórte simplu. Ei se mulțumesc cu puțin, și totuș au un exterior mai vęrtos muierile ce respiră deplină indestulare și imbelșugat nutremént!

Stătura moțului e mijlocie, profilul lui lungăreț, și se termină in o bărbie ascuțită. Fruntea lată, ochii căprii, pěrul castaniu și are mersul incet și legănat, lăsându-și partea superióră a corpului, ceva incovoiată, infătoșând pe omul de munte, care la suirea munților pentru păstrarea ecuilibrului e nevoit a-ș plecă puțin corpul inainte. Moții pórta cămașa in cióreci, au pieptarul de postav vęnet, in genere portul, afară de pălăria cam lătărășă și rotundă la gămălie, sémână cu al sęcuiilor, din care impregiurare unii șoviniști unguri vor să facă lumea să credă că ar fi sęcui romanisați...

Lucru curios că intre fete și neveste, cari lucră tótă diuliuca mult și la arșița sórelui, totuș multe sânt blonde, durdulie și binefăcute. Cunoscuta frumșetă și bogăția portului femeesc variéză după cum e darea de mână a omului. Cătrința e din strămături țesută și cusută cu fir, iar șurțul de creton, séu mătasă de atlas din tęg alésă, brodată cu fire de mătasă tricolóră. De o admirabilă frumșete sânt cămeșile lor de mol, cusute cu arniciu. Pěrul nevestelor e impletit in cosițe late, trase peste o urechiă și imbrobodite cu năfrămi frumóse legate «cochet» pe după cefă.

Cred a nu greși, când observ cu multă plăcere, séu relevez ca un lucru demn de tótă lauda și recunoștința noastră, că inteligentele dómne mai vęrtos preotesele și dșórele de prin aceste ținuturi fac fórte bine atunci, când nu numai pórta cu mult drag, ci și ingriesc cu mult gust acest costum atât de pitoresc.

După un lung interval de timp petrecut in părțile bihorene, abia acum la tęgul de «Dat» putui da de originea jocului «Ardelena», care se jócă și pe la petrecerile clasei inteligente din Bihor. Ardelena e un joc național cu care se inchid și deschid de ordinar balurile și tóte petrecerile impreunate cu dans, cu escepțiune adecă când nu se ropotește până 'n đori «csár-

dás»-ul. Lucru de sine ințeleș, e frumos și in părțile ungurene se esecutéză uniform și cu multă regularitate. Din potrivă in Ardeal ęnsuș, nu numai că are diferite numiri, luate după provincii, așa de pildă: Mureșana, Someșana, Hațegana, Popleanca șcl. dar tot in atâte forme se și jócă; iac' așa, o jócă fiecare după cum il taie capul.

La popor iar, tot numai aici la tęgul de «Dat» am vęđut esecutându-se la fel, așa numitul «impiedecat» in joc, in care așa de mari meștere sânt cămpenele din Ardeal, mai vęrtos, de pe la Copru, Budatelec, Visuia șcl. Impiedecatul se face la «invęrtită»; adecă, la a 2-a séu a 3-a invęrtitură se contrag 2 tacte de musică intr'un pas, ceea ce apare ca o scurtă intreprumpere a saltului, aruncând in acelaș timp, maiestos și cu mândrie privirea in direcție opusă direcției de invęrtire.

Ariile moților sânt line și melodióse, iar nu tresărite și zdrăncánite cum se aud pe la orașe.

La tactul acestor arii jócă, iuesc și chiuiesc până ce se ostenesc.

Părechea eșofată de dans se dá la o parte; jucăușa inchină cu țilindrul plin jucăușului, și-i dá: «sărutatul popilor»; avęnd adecă ficiorul vasul cu vin la gură, fata atinge respective impinge nițel cu mâna de 3 ori fundul acelu vas. Sémnul tainic al iubirei deseversite ce-i păstréză. Este probabil o ceremonie imprumutată dela cununie, cu care ocașiune preotul dá mirilor să bé de 3 ori din păhar. După ce s'au restaurat, se aruncă cu noue puteri in joc.

Sub durata jocului prea firește chiuiturile țin lanț. Strigăturile aceste pun in evidentă viața socială și tóte daraverile lor đilnice. Lucru natural că in acele strigături prevaleză satira; se satiriséză adecă Moții și intre sine, dar de ordinar satirisarea se intęmplă reciproc intre Moți și Crișeni. Strigă Crișanul cătră Moț:

Ține Moț de hasta straiță;
Să me hiț (joc) cu hasta Mótă;
Până me hițai cu Mótă,
Se duse Moțul cu straița!

Dar Moțul îi replică:

Měi Crișene lapte 'n teoc,
Adă fata să ț-o joc;
De nu ț-i-oi jucă-o bine,
Intre smei in ea și tine!

Când sórele e numai de o suliță pe cer până să apuie, ómenii incep să plece riđend și glumind.

Intrebând la fața locului pe mai mulți preoți și ómeni bătráni despre motivul acestui tęg, lámurit mi s'a spus, că «Datul» se ține: «de spargerea munților.» Care va să đică, că pe munții Bihorului in partea ardelenscă pe la Sân-Petru s'a mântuit adeca s'a trecut pășunatul. Ba, și temperatura din cause fisice de obște cunoscute, se rěcește mai de cu vreme decăt in părțile ungurene. Ómenii cobóră dela munți la casele lor, și-și vęd de puținica economie ce au pe la sate.

«Datul» este deci astăzi: o serbătóre de despărțire! O convenire ce are loc intr'un munte drept punct hotarnic intre mai multe sate!

Că «Datul» in munte se ține, ușor se esplică din impregiurarea, că comunele moților și ele fiind situate in crerii munților, lucru prea firesc a fost, că drept loc de convenire și-au ales un munte, centru al mai mul-

tor comune vecinașe, accesibil inșe și pentru Crișeni, cu cari au stat intotdeauna și stau și astăzi in frecuență comunicăție.

In sfârșit și frații Moți, ca toți românii, in noianul neajunselor și greutăților ce intimpină, ceea ce i-a făcut până la un ore-care grad prepuelnici și la aparentă tăcuți, amăsurat firei lor, au cu atât mai mare lipsă de câte o comună veselie, cu cât ei au cele mai estinse sate, ințeleg cu casele foarte imprășciate, astfel încât un vecin locuește in depărtare adese de ore intregi de celalalt.

Acésta convenire este deci un tîrg impreunat cu joc, o nedee, și se numește chiar și de popor, Moți séu Crișeni: «Dat» și nici odată «Tîrg de fete!»

Că cu ocasiunea acestui tîrg se fac ca de obicei cunoșcințe inre ficiori și fete, din care rezultă și câte o căsătorie, e lucru de sine ințeles; cununia inșe se celebréază cu tótă cuviința acasă in sat, inaintea altarului bisericeii.

Și să fim drepti: balurile, maialurile, jourficsurile șcl. ale domnilor, nu sînt ore și aceste tot atâte «Datu»-ri in ediție de lucș?! Numai in acest sens admit numirea: «tîrg de fete», nici decât inșe in sensul deteriorat de până acum. Și in acel sens tot atât de indreptățit ar fi și numele: «tîrg de ficiori», după cum in glumă, dar foarte nimerit, a observat o frumósă dșoră din Arad. O invitaseam adecă pe acésta afabilă dșoră, ca să persuadeze pe ale dsale amice, să intreprindă și dlor in societatea noastră partia in munți la «tîrgul de fete», la ce ni-a respuns: «Da, am face-o, decă «tîrgul ar fi de ficiori».

Pe cât de veseli am petrecut intréga și a tîrgului de «Dat», — după ce: «cólea peste Ștruier» — am mîncat un «dulce balmoș pe teier», pe atât de cu jale ni-am aruncat pe spatele murgului, căci a trebuit să părăsim acelea locuri pline de glorióse amintiri istorice; am plecat acompaniând cu multă induișoare, melancolicul cîntec al lui Monaș care ne insoția:

Jele-i Dóme cui i jele . . .
Jele-i Dóme codrului
De armele Ianului:
Că le plóie și le ninge,
Și nu-i cine le incinge . . .

VASILE DUMBRAVA.

C u g e t ă r i .

Justiția constă intei in a nu face reu niměnui și apoi in a lucră in interesul tuturor.

*

Când a fost loc pentru durere și ea a dispărut, bucuria póte jucă in voia ei, in inima deșértă.

*

Trebue să priveghem calitățile nóstre, pentru ca ele să nu devie defecte.

*

Calumniatorii sînt ca fiarele sélbatice, te temi de ei chiar când glumesc.

*

Spiritul in bunătate este albina in miere.

*

Marea parte a suferințelor pe cari le indură umanitatea își are izvorul in lupta splendidă a egoismelor.

*

Ómenii trăiesc multă vreme numai cu trecutul.

G â n d u r i .

Primăvéra e o umbră,
Sub frunđișu-i stă iubirea,
Gingaș și tot mai inaltă
Își ridică dorul firea;
Scóte tonuri de-armonie,
Care lumea nebunește,
Aducénd furnici prin vine
Și visări de poesie.

Vine véra, vine lucrul
Și dorința e 'mplinită,
Sórele arde 'n natură,
Inima e mulțămită.
Nu mai vré nimic acuma,
Nu mai are ce cîntă,
Se usucă ca de sóre
Dorul, de flacăra sa.

Vine tóamna, iar recórea
In simțirea de poet
Te pētrunde, te sfășie
Cu-al seu dor, cu-al seu regret.
Și decă se lasă iérna
Pe-al lui suflet chinuit
E pierdută șiua vieții
Și-i de nópte 'nvěluit.

ELENA VORONCA.

Nouă educație.

— Nuvelă. —

(Urmare.)

Unde este dl Scarlat? intrebá el; l'am căutat pe acasă și am aflat că e aci.
— Dar aici e casa lui, i-am respuns eu.
— Șcim noi, șcim noi, adăogă el.
— Și eu sînt soția lui.
— Ó fi. Dar noi cunoșcem dór pe cucóna Fifita, consórta dnealui . . . stam și in visită cu familia.

— In sfârșit, unchiule, ce să-ți mai spun? . . . Mitocanii aceia, in prostia lor, me luau pe mine drept ceea ce nu eram: amanta lui.

— Dar cucóna Fifita aceea? . . .

— Probabil, trece de nevésta lui! . . .

— Auđi ticălosul!

— A! Ómenii aceia! Nu pot să-i uit! . . . Obrasnicii . . . Dar nu! Ei mi-au deschis capul . . . le sînt recunoscătóre! Luându-i de scurt, am aflat că Fifita aceea e fata unui samsar, Băzgă Marafetescu; locuește in strada Portăreilor nr. 6. Oh! . . . i-am aflat bine adresa . . . Ceea ce m'a infuriat inșe mai mult, a fost incăpăținarea acelor ómeni de a nu ințeleg că eu sînt adevérata nevéstă a bărbatului meu . . . Eșind pe ușă, cel mai guraliv a đis celuialalt: «Věđuși, mă, țitórea ce infiptă el . . . Da ce lucș! ce una alta!» I-a auđit jupănésa.

— Ce spui? . . .

— Tocmai așa . . .

— Ei, și ce-ai făcut? . . .

— Turburată, neșciind ce fac, m'am imbrobodit cum me veđi; m'am aruncat intr'o birjă și . . .

Vilhelm II, împăratul Germaniei.

— Și?...

— Am spus birjarului să me ducă în strada Portăreilor nr. 6.

— Și-apoi?...

— Când am ajuns în dreptul casei... m'am temut să intru... se putea întâmpla un scandal... Fi-reșce, la acea oră, el nu putea fi acolo... Ah! Decă așa fi fost sigură că-l găsești... Mișelul!... Dar nul Am fost prudentă... M'am întors acasă... M'am răs-gândit... am plâns singură ca o nenorocită... M'am apucat să cânt un marș funebru... am rupt corderle clavirului, am... Ah!... Trădătorul! Iată pentru ce plecă dumnealui atât de des prin provincie!... Iată de ce-mi venia zdrobot de oboselă!... Negreșit, Fifita lui!... Iubita lui!... Nerușinatul!... Iar eu, îl credeam, îl compătimiam... îl iubiam!...

Și Elena isbucni într'un plâns nervos; își ghemuia dantela, își răsucia mânușile, îi venia să-și mușce pumnii.

— Linștește-te, Eleno, îi dișe Prigoreanu, de astă dată cu serioșitatea unni părinte. Impregiurarea nu e atât de grea, cât ți se pare... Ascultă, — voi face tot ce-mi va sta în putință să readuc liniștea și fericirea cășniciei vostre... Numai, fii cuminte, fă-te că nu știi nimic... Nu-i arată nici o mâhnire... Voi căută să-l ved chiar astăzi, séu... șciu eu ce trebuie să fac... Dar, e bine să te găsească acasă; întorce-te și așteptă-l.

— Să-l aștept! Dar, cu ce inimă... cu ce ochi!...

— Aide, aidel... Făgăduesc să-l scap de femeia aceea; mai înteu, nu sântem încă destul de siguri...

— Ba eu sânt mai mult decât sigură.

— Voi vedé... Acum du-te... Deseră viu la mesă la voi...

— Ah! Unchiule, îți mulțumesc...

— Fii cu minte.

— Voi fi!...

Și Elena îl apucă de umeri și se ridică în vârful picioarelor:

— Sărută-me, să am putere.

— Copilă ce ești!...

Apoi, după ce o petrecu până la trăsură, Prigoreanu reintră în casă și începă să se plimbe de colo până colo.

— Biétă copilă!... îngână el, și se trânti pe un fotoliu, să se gândescă.

— A! O idee!...

Și se sculă repede, scrise un bilet și îndată îl trimise la adresă.

După ce dejună, colonelul trecu în salon.

Pe când așteptă nerăbdător, ușa se deschise și intră un tiner ca de vre-o 28 de ani, un tip bine cunoscut de vizitatorii cofetăriei Capșa, și mai ales de birjarii muscali, cari nu evita nici odată a-l salutá, ori de câte ori îl întelnesc de-a lungul podului Mogoșoie. Imbrăcat după ultimul jurnal de modă, cu ghețe de lac, și tindichiat ca o păpușă de vitrină, junele Bibică Mijlocescu inaintă cătră Prigoreanu, răsucindu-și mânușile în mână, dar totuș păstrând o ținută respectuoasă și gata a primi porunci.

— M'ai chemat, domnule colonel... Iată biletul.

— Da, ștregarule... Te-am pofsit.

— Sânt foarte onorat.

— Ce mai faci?...

— Iaca... tai frunză... Aștept de noue luni, și nimic. Făgădueli și numai făgădueli... Sânt dator până în gât... Nu cumva a sunat ciasul?... Fie ce-o fi

Nu m'am mulțamit comisar și am ajuns de trotuar... Acum, așa priimi, deu așa, chiar sub...

— Sub?...

— Sub-comisar.

— Vai de capul teul!...

— Ce să fac?... Deu decă am în busunar mai mult ca 60 de bani... N'am putut măcar să viu cu birja.

— Săraca ráia!... O să ajungi reu, vai de tine!... Dar să lăsăm astea... Șcii de ce te-am chemat?...

— Ai vorbit cu ministru?...

— Nu.

— Atunci?...

— Așteptă... Sedi colea...

— Me rog... Ștau eu și în picioare...

— Ba nu, ședi...

Mijlocescu se aședă pe mușea unui scaun.

— Aștept porunca.

— Ia spune-mi tu mie, cunoști bine Bucureșcii?...

— Ce vorbă! Trei ani de poliție și nota bene mutat din secție 'n secție!

— Din pricina isprăvilor tale... Dar în fine, șciu că ești băiat deștept...

— Se dișe...

— Ei bine, ia adu-ți aminte... ai auđit cumva de una Fifita?

— Starea civilă?

— De... cum să-i dișe?... fata unuia Băsgă Marafetescu, samsar... Trebuie să fie cunoscută, de vreme ce...

— De vreme cê?...

— E cam așa...

— Domnule colonel... me iei drept?...

— Drept ceea ce ești... Băga mușelef și craidon, cum eram și eu la vârsta ta...

— Cu tóte astea, acum...

(Va urmă.)

TH. M. STOENESCU.

Nervii Căpitanului.

Comedie în trei acte de E. Labiche și Ed. Martin.

(Urmare.)

Scena II.

Dna de Guy, Horațiu.

Dna de Guy. Horațiu! copilul meu!... cât sânt de fericită!

Horațiu. Buna mea mătușică! (Se imbrătoșeză.)

Dna de Guy. Încă...

Horațiu. Până de séră, decă vre! (Se imbrătoșeză iar.)

Dna de Guy. Cum? tu ești, bunul meu Horațiu? Am cređut că n'oi să te mai reved... Și tocmai din China soșești tu?

Horațiu. Tocmai din China!

Dna de Guy. Și nici o schimbare!... (luându-i barbisonul.) Când me gândesc că e al meu acest nepoțel!... dar apropie-ți obrazii, dle căpitan! (Șede la stângă.)

Horațiu. (Apropiindu-se și stând pe taburet.) Ca și alte dați...

Dna de Guy (bătându-l peste obraz.) Bunul meu Tic!... mieluşelul meu!

Horățiu. Haidel dai înainte! Ce lucru bun e să ai o familie...

Dna de Guy. Ah! sërmanul meu copil! cum ai slăbit tu!

Horățiu. Eu? da vorbă-i!

Dna de Guy. Știi tu că sînt aprópe de ce ani de când nu te-am vedúť!... O! de sigur că-i să-mi povestești multe!...

Horățiu. Câte trei istorii fórte interesante, in fiecare séră de iernă.

Dna de Guy. Dar spune-mi mai întei, pentru ce ai dimisionat?

Horățiu. O... o întemplare... o mică iuțelă ce-mi stă cam in obicei.

Dna de Guy (sculându-se.) Un duel?

Horățiu (idem.) O nul! In timpul espediției din China, Baculard și cu mine, Baculard e un African, un vechiu camarad din Constantina... ne întelnim in fața aceluiaș mandarin: eu, taiu bunicuțului urechea dréptă, și Baculard îi taie pe cea stângă... fiecare cu urechea lui!

Dna de Guy. O! ce barbariel!

Horățiu. In China, asta insemnéză încă o mare indurare!... Iată că 'n urmă sînt pus pe ordinul de ți, pentru urechea cea dréptă... dar, nu se pomenește macar un singur cuvént de Baculard! Atunci, me duc de-a dreptul la colonelul și-i ȳic: «Colonele, îți mulțumesc, dar Baculard, un vechiu camarad din Constantina, a cules pe cea stângă. — Ei bine, ș-apoi? — Vedeți că, colonele, ar fi bine să-l pui și pe el pe ordinul de ȳic!»

Dna de Guy. Și-apoi?

Horățiu. Colonelul... me trimete să me plimb... eu stérnii, el se mánie... eu me infierbînt, — și el me trimete la dubă pentru opt ȳile!... Asta me jig-nește mult, musca incede a-mi sbérniť in nas, și, in dată ce sférșiam campania, trimet demisiunea mea ministerului, datată din Peking; asta-i o dobitocie, nu-i așa?

Dna de Guy. A! tot capul teu cel reutácios... dealtmintrelea, ceea ce me bucură este că ai să remâi cu noi... Dar tu ai un defect prea reu... te infurii prea iute...

Horățiu. Ce-i dreptul, sînt cam iute, da, o să me indreptez... Contra cui m'as puté eu infuriá aici? — Voi trái lângă dta cu totul liniștit, cu totul neclintit, ca un mic rentier... căci eu am douespredece mii de franci venit.

Dna de Guy. Pe cari ai să le mánanci in șese iunil!

Horățiu. O! nu me cunoșcil! Mai înteu de tóte, că am găsit un mijloc escelent...

Dna de Guy. Care?

Horățiu. In fiecare lună oi să-ți dau in mánile dtale banii, și in fiecare diminétă ai să-mi dai numai aceia ce-mi va trebú pentru o ȳi.

Dna de Guy. Al iată o idee!

Horățiu. Ai să fii căpitanul meu plătitor. Ian spune-mi mătușică, cam cât póte veni pe ȳi, 12.000 livre...

Dna de Guy. Póte veni... vr'o... treideci și trei de franci 33 bani.

Horățiu. Pe ȳil numai atáta! Dar atunci sînt bogat! Mătușică, îți fágăduesc un șal de cașmir pentru anul nou.

Dna de Guy. Ian să vorbim serios, Horățiu. Acum, fiind că ai părăsit serviciul, n'o să te gándești la in-surátóre.

Horățiu. Eu! a ce idee poznașá!...

Dna de Guy. Rspunde-mi cu inimă curată.

Horățiu. Cu tótá inima vorbindu-ți, mătușică, dar asta mi-ar fi ceva fórte neplăcut.

Dna de Guy. Pentru ce?

Horățiu. Ce vrei! Sînt ceva cam maniac... ca toți copiii de trup... nu me voi puté obiceiuí de loc cu vieța gospodáréscă... Astfel, fericirea cea mai mare o simt, când me culc pe o scándurá... dar femeile... lor le plac numai paturile de puf... după cum se ȳicel!

Dna de Guy. După cum se ȳicel frumos cuvént!

Horățiu. Ș-apoi, mi-am aranjat eu vieța intr'alt chip... Cu cei 33 franci 33 de bani pe ȳi, voi puté ținé doi cai de cǎlărie... Déc' as'avé o femeie, ar trebú să suprim caii

Dna de Guy. Și-ți place mai bine să suprimi femeia? In sférșit să nu mai vorbim de asta... Dar e pécát!

Horățiu. Ce anume?

Dna de Guy. O nimic! o idee... un vis!...

Scena III.

Aceiași, Lucia.

Lucia (din stंगा.) Bună ȳiua mătușică!... (o-prindu-se.) A! cineva! (Salutând.) Dle...

Horățiu. Domnișóră!...

Dna de Guy. Dle!... Drá!... Cum! nu ve mai recunóșceți? Horățiu! Lucia!...

Horățiu. Mica Lucia!...

Lucia. Verișorul Tic!...

Horățiu (sărutând pe Lucia.) Mătușică... îmi dai voie...

Dna de Guy. Dar negreșit!...

Horățiu (imbrătoșând-o din nou.) Dar cum ai mai crescut!

Lucia. Dar dta! ce schimbare!

Horățiu. Acea mică fetișóră...

Dna de Guy. Pe care tu ai invétat-o a silabisí. Și ai progresat ceva, me rog? Șcii acum a cetí?

Lucia. Ca apa!

Horățiu. Ei bine, drept resplată, drá, profesorul dtale îți aduce un... (le un eventualiu de pe gueridon.)

Lucia. Un eventail chinezesc! O! ce lucru admirabil! fildes brodat!

Horățiu (arátând tavana de pe gueridon.) Și buna noastră mătușá, ne va oferí in astá séră, un ceaiu in acest serviciu de porcelan.

Lucia și Dna de Guy (mergénd in fund.) O! cât e de frumos!

Dna de Guy. Te-ai gándit tu la mine... din așa depártare? (Lucia redeșcinde la stंगा.)

Horățiu. Ah mătușică!... nu póte nimenea șci câte amintiri duce un soldat in torba lui! Iti aduci aminte de acea micuță fotografie dela Nadar... dec' ai șci de câte ori am privit-o, — și, privind-o, simțiam ca un curent de aer rėcoros ce-mi veniá din spre Franța, dela familia mea.

Lucia (ștergéndu-și ochii, a parte.) Sërmanul Horățiu!

Dna de Guy. Dar sférșește odatá!... me faci să-mi deie lacrámil!

Horățiu (vesel, mătușá-sa.) Chiar așa! noi am intrat impreună in Peking... cu arma ascuțitá...

(Va urmá.)

SALON.

Spre Seghedin . . .

Escortarea dlor Rațiu, Lucaciu și Coroian.

Sâmbătă seara a sosit la Oradea-mare șcirea, că membrii comitetului partidului național, osândiți în procesul pentru Memorand, au să fie escortați în dimineața următoare p'aici cu trenul accelerat de către Cluș.

Se 'nțelege că toți românii, cari sânt p'acasă și cari au putut, au eșit la gară spre a le dice un adio. Inteligența civilă a fost bine represintată, căci, afară de 2—3, toți s'au infătoșat; preoțimea inse, fiind tocmai timpul serviciului, n'a putut . . . Tinerimea care petrece feriele în Oradea-mare, a fost tótă de față.

Trenul a sosit la 8 și 38 minute. Noi gândiam, că vin toți osândiții, căci diarele maghiare anunțaseră că dênșii vor fi intruniți la Cluș și escortați apoi de acolo impreună. Au sosit inse numai trei ênși.

Mai înteu se ivi figura marțială a dlui dr. Rațiu, apoi se deteră jos dnii dr. Lucaciu și Coroian, insoțiți de un locotenent de gendarmi și de doi gendarmi inarmați. Din acésta societate mai făceau parte sora și fratele dlui Coroian, dna Clara Maniu n. Coroian și părintele Sabin Coroian.

Locotenentul ne dete voie să putem vorbi cu osândiții și fiind că dênșii aveau să mērgă spre Seghedin, unde trenul plēcă la 10 și 15 minute, ne duserăm cu toții în restaurațiune și ocupând loc la o mēsă lungă, între noi cu locotenentul, iar ceialalți doi gendarmi inarmați seșură la mēsă vecină.

Conversațiunea, în o situațiune atât de penibilă, a fost cu tóte aceste vială și de multe ori a stērnit ilațiune, încat publicul străin, care începū să s'adune în sală, decă nu vedea gendarmii și decă nu șcirea pe cine păzează aceia, nu putea nici să viseze că la mēsă aceea sed niște ômeni cari se duc a-și face osēnda de 2—5 ani.

Dl Coroian ne-a povestit câteva episoade din procesul Memorandului.

— Odată, — dicea dsa, — am fost la Budapeșta. După câtă-va vreme observ, că un domn se ține tot în urma mea. Numai decăt ghicfi că acela este un detectiv. E bine, lasă că te port eu, până ce ții scóte limba, — îmi dișei atunci, — și de dimineața până la miédădi dă-te din stradă 'n stradă și din casă 'n casă, când pe jos când cu trăsura; el tot după mine. La miédădi avēnd trebă la un biurou, voiam să dau portarului 5 fl. Scot portfoiul, inse nu aveam bani mērunți. Atunci zăresc pe omul meu stând în pórtă. Me adresez lui, de și pân' atunci nu vorbisem cu el: «Auđi prietene, imprumută-mi 5 fl.» El se apropie de mine. Iși scóte portfoiul și inchinându-se, îmi dete o bancnotă de 5 fl. «Poftiți!» In tutungeria cea mai de aprópe schimbai parale, îi inapoiari suma imprumutată și-i cumpērai un pachet de țigarete.

— După miédădi, — continuă dl Coroian, — ies cu un prieten la insula Margaretei. Abiá sosim, iată și zăresc omul. Me apropiu de el și îl intreb:

— Dta tot în urma mea?

— Me iértă, domnule, — respunse el, — dar asta mi-i datoría.

— Așá dară, decăt să te ostenești atâta ș-apoi să me 'njuri, hai mai bine cu noi la mēsă și cere-ți o bere.

— El, — se incheiă povestirea, — primii și ocupă loc între noi.

În nota veselă se mestecau și acorduri mai vibrátore, accidente de când cu arestarea.

Se dicea, că George Pop, arestat la Băsești, a fost dus la Baia-mare și închis într'un otel, până ce s'a adus acolo dr. Lucaciu.

Părintele Lucaciu a fost arestat de opt gendarmi, sub conducerea unui locotenent trimis din Cașovia. Poporul de pe acolo i-a și făcut cântecul.

Dr. Rațiu a adus de acasă numai cele mai necesarie, căci nefiind pân' acuma usul, ca cei condamnați în procese de presă să se aresteze de odată cu inmanuarea mandatului de infătoșare, nu s'a pregătit. Dna Rațiu s'a întors dela Cluș la Sibíiu, să aducă soțului dsale hainăriile trebuincioșe.

Dna Clara Maniu n. Coroian, de când cu procesul Memorandului, a stat mai mult la frate-seu în Cluș, pe care dsa l'a crescut încă de mic, de aceea nici nu i se dice «soră», ci «mamă.»

Dsa vedēnd că în tóte odăile fratelui seu stă câte un gendarm, pe când îi impachetă hainele, esclamá plină de durere:

— Tatăl meu a fost mai de multe ori poftit la mēsă Majestății Sale; frate-meu e păzit și escortat de gendarmi; iar fiul meu tērit în proces!

Părintele Lucaciu, cu surisul vecinic pe buze, îndată la început probă că e bine dispus.

Când unul dintre noi i presintă pe dl dr. Lungu, dișe acestuia:

— Dle Lungu, să-i iei de scurt!

Apoi povesti cu veselie, că dēnsul nu merge în loc străin.

— Eu, — dișe, — am la Seghedin fundus in-structus. Mi-am lăsat acolo biblioteca.

Numai odată l'a părăsit buna dispoziție și a esclamat cu un aer de melancolie:

— Cinci ani să fiu lipsit de familia mea!

Dar norul i trecū iute de pe frunte.

Când unul din societate i-a adus aminte că mai are și alte procese și că o vieță omenescă nu póte suportă atâte osēnde, a esclamat cu mândrie:

— Românul are șapte vieți!

Într'aceste momentul plecării sosi. Noi petrecurăm osēdiții la tren, în mijlocul unei lumi numeroșe, care s'a adunat la gară, auđind ce óspeți sânt acolo.

Despărțirea a fost duióșă. Un «Să trăsescă!» izbucni din pepturi.

Părintele Lucaciu, vedēnd emoțiunea, dișe, în momentul d'a porni trenul, către cei ce steteau la ușe:

— Plângeți, dar nu pentru noi!

IOSIF VULCAN.

Trebuie s'aduni pietrele ce ții se aruncă. Ele sânt începutul unui pedestal. (Berlioz.)

*

Adevērul aur? — După aur alērgă toți, de adevēr fug toți. (Eminescu.)

Vilhelm II, împăratul Germaniei.

Intre domnitorii actuali ai Europei, împăratul Germaniei se distinge prin o deosebită energie, care se manifestă în toate faptele și vorbele sale, începând din timpul când s'a urcat pe tron și până acuma.

Abia ocupându-și tronul, a făcut călătorii pe la mai multe curți din Europa; apoi a cutezat să depărteze pe omnipotentul Bismarck și a luat în sus frânela guvernării.

De atunci usăză de toate ocaziunile spre a-și proba independența și voința de fer. Este un domnitor, care are idei și posedă curajul a le realiza.

Se dice, că în toamna viitoare iarăș va vini prin Ungaria, de unde ar merge la Sinaia.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Di' Hașdëu — unguereșce. În nr. 27 al foii noastre publicând sub titlul acesta o notiță literară, prin care am anunțat că lucrarea dlui Hașdëu «Strat și Substrat» a apărut și în unguereșce, am început notița noastră cu următoarele vorbe: «Este neașteptat și surprinzător, tocmai acuma, când șovinismul necumpetat a pus o stavilă atât de mare între români și unguri, ca un scriitor român să apară în unguereșce». Rândurile noastre au fost reproduse aproape de toate ziarele, înse nici unul n'a citat izvorul. Di' Alesandru Roman, care a tradus în unguereșce scrierea dlui Hașdëu, cetind observațiunile noastre în «Gazeta Transilvaniei», a crezut că acele sunt ale numelui diar și i-a adresat din Reichenhall o scrisoare, prin care spune că dsa a tradus studiul dlui Hașdëu încă în 1892, în acelaș an l'a și predat redactorului Gyulai Pál să-l publice; decă s'a publicat numai acuma, cauza e că dl Gyulai de atunci și până acuma a tot căutat vr'un învățat ungar, care să facă observații la studiu, până ce n' s' sfârșit a dat de Marczali Henrik care i-a îndeplinit acest serviciu. E bine, din deslucirea dlui Roman aflăm cauza pentru care s'a publicat traducerea așa târziu; dar mirarea noastră și acum rămâne aceeaș, că de ce publică redacțiunea studiul dlui Hașdëu tocmai acuma când șovinismul își joacă mândrele.

Documente istorice. Din colecțiunea Hurmuzachi a apărut un volum nou. Acesta poartă titlul: «Documente privitoare la Istoria Românilor», culesse de Eudoxiu de Hurmuzachi. Publicate sub auspiciile ministeriului cultelor și instrucțiunii publice și ale Academiei Române. Volumul VIII. 1316—1650. Volumul, tipărit elegant ca tot ce ese din tipografia I. V. Socecu, este precedat de tabela materiilor. O parte mare a documentelor se referă la Istoria Transilvaniei și sunt mai cu seamă raporturi oficiale. Numarul documentelor este 767. Cele mai multe în limba italiană, scose din arhivele Veneției.

Biblioteca episcopului de Buseu. Di I. Bogdan, profesor universitar în București, cercetând cu deamănuntul biblioteca fostului episcop de Buzeu, Dionisie, a constatat, după cum aflăm din «Timpul», că această bibliotecă cuprinde 2192 de scrieri, 200 manuscripte. Cărțile sunt de cea mai mare importanță pentru studiul istoriei noastre, a istoriei Bizanțului și neogreșcei, a filozofiei clasice și comparate, a filologiei neo-elene și limbilor orientale, cum de pildă limba chineză, arabă, turcă, mandjură, etc. Mai ales manuscrisele românești din secolele 17 și 18 sunt de mare valoare lingvistică.

Piese teatrale. Di N. A. Bogdan, sîrguinciosul nostru colaborator dela Iași, a scos de sub tipar de curând două broșuri. Prima conține comedia în versuri «Licențiatii» și «Romeo Redivivus» monolog în prosă, tradus după Daniel Grant. În a doua se află «Marquisa de Pompadour» comedie cu cântece într'un act, tradusă după Mollé-Gentilhomme și C. Guervult.

«*Poveste Tristă*», roman de François Coppée, tradus din limba franceză de dl Dumitru Stăncescu, a apărut la București în editura librăriei Carol Müller. «*Povestea Tristă*» este mai mult o nuvelă decât un roman; trată o istorie simplă; ceea ce i dă un farmec deosebit, este limba frumoasă, care în românește este reprodusă cât se poate de reușit, cu toate nuanțele și mlădierile idiomului nostru. Prețul 1 leu 50 bani.

TEATRU ȘI MUSICĂ

Știri teatrale și musicale. Dșora Agata Bărescu e mai bine și la toamnă va jucă în Rusia. — *Dna Aristița Romanescu* petrece la băile din Dorna în România unde studiază roluri pentru stagiunea viitoare. — *Sărăcie Lucie*, noua comedie populară de Iosif Vulcan, se va jucă și la Bistrița, de meseriașii și plugarii români de acolo. — *Mitropolitul-primat al României* dorind să incurageze liturghia compusă de dl Stefanescu, a cumpărat 200 de exemplare. — *La București* se agită foarte mult chestiunea înființării unei loterii pentru ridicarea unui templu Operei și operetei române, pe piața bisericii Sărindarul. — *Millo* a cântat în săptămâna trecută mai multe șansonete și cuplete comice pe scena dela Stavri în București. — *Teatrul Liric* în București se va deschide la 1/13 septembrie; un grup de laureați și absolvenți ai conservatorului va da într'unul reprezentări.

Un român studiind teatrele din Paris. Aflăm din «Timpul», că dl Rădulescu, trimis de ministrul școlilor din România ca să studieze la Paris dicțiunea, regisoratul, punerea în scenă a pieselor și modul cum se fac repetițiile în principalele teatre, a fost admis, cu începerea anului școlar viitor, să urmeze cursul de dicțiune la conservatorul național, unde i s'a dat toate înlesnirile. Di Rădulescu a fost de asemenea admis să asiste la repetițiile și reprezentațiile principalelor piese din repertoriul Operei și Comediei franceze. Toate aceste avantaje au fost obținute în urma intervenției legațiunii române din Paris pe lângă direcțiunile sus dișelor instituțiuni.

Concert în Alba-Iulia. Di Ioan Damian, care face studii de cânt la conservatorul din Lipsca, a dat la 1 august n. (Sf. Ilie) concert la Alba-Iulia în sala din grădina otelului «La sora», cu concursul domnișoarelor Cornelia și Marióra Nicola, Marița Damian și al dlui Candin Suciu. Programa: 1, «Cruciata» cântec pentru o voce de bass cu acompaniare de pian de Schubert, executată de dl I. Damian. 2, «Polonaise» A-dur de Chopin, executată la pian de dșora Cornelia Nicola. 3, «Aș vré» arie națională pentru o voce de bass cu acompaniare de pian, executată de dl I. Damian. 4, «Curcanii» anecdotă de Speranta, declamată de dl Candin Suciu. 5, Arie din opera: «Die Afrikanerin» de Meyerbeer, pentru o voce de bass cu acompaniare de pian, executată de dl I. Damian. 6, «Rapsodie» de C. Porumbescu, executată la pian de dșora Marióra Nicola. 7, «Ciobanul» cântec național pentru o voce de bass cu acompaniare de pian de G. Dima, executat de dl

I. Damian. 8, «Cimpoiul» caprițiu de Iacob Mureșan, executat la pian de dșora Cornelia Nicola. 9, «Sânt vânător» arie din opera: O noapte în Granada, pentru o voce de bass cu acompaniament de pian de Kreutzer, executată de dl I. Damian.

Două reprezentațiuni teatrale în Oravița. În aceeași seară, la 1 august n., ziua de Sf. Ilie, s'au dat în Oravița două reprezentațiuni teatrale în limba română. În Oravița-română corul vocal ort. român a dat concert și a jucat piesa populară «Sărăcie Lucie» de Iosif Vulcan. — Tot-acolo și atunci, dar în alt local, corul vocal gr. c. a dat sub conducerea învățătorului Ioan Bogdan un concert, compus din piesele «Vino lele» de I. Vidu, «Cântec de primăveră și sârbăica» de I. Vidu. Apoi a reprezentat «Balul mortului» său «Mortul și dansul» comedie într'un act de V. A. Urechia. În acesta au jucat dșora Maria Crașoveanu și dnii Ioan Bogdan, Costa Voda, Ioan Dure, Dimitrie Blagoe, Iuliu Sulea, Ioan Dan și Pavel Neda. După teatru a urmat jocul.

Reprezentatie teatrală în Comloșul-mare. Tinerimea studioasă română din Comloșul-mare va arăngia duminică la 5 august n. reprezentatie teatrală, urmată de dans; în folosul copilor săraci. Programa: 1, «Vistavoiul Marcu» de Th. Alexi, comedie în trei acte. Persoanele: Nae Totolean, dl G. Russu. Filip, fiul seu, dl E. Popovici. Coralia, fiica sa, dra M. Russu. Tanase, ginerele seu, dl A. Contrea. Dr. Vladescu, dl I. Mezinu. Zoia, dra E. Grozescu. Marcu, dl P. Mihaiu. Servitor, dl St. Andreiu. Nuntă, sergenți, II. Concertul: «Pețitori» monolog de T. Speranță, perorată de dl I. Pascu. «Suvenir de Sinaia» (solo în flaută) de dl S. Păcurariu. «Moțul la drum» de I. Vidu, cântată de dl I. Mezin.

Reprezentatie teatrală în Fabricul-Timișorii. În ziua de Sf. Ilie, cu ocaziunea serbării hramului bisericeii gr. or. române în Fabricul Timișorii, care serbare în Bănat se numește Rugă, s'a dat acolo după mieșădi și o serbare populară, iar seara o reprezentatie teatrală. Cu asta ocaziune s'a jucat comedia «Petra din casă» de Vasile Alecsandri, în care au avut roluri dșorele Maria Zarie, Aurora Ardelean, Ana Dăciu și dnii Dim. Vancu, Arcadie Oprean, Petru Șepețian și I. Murarescu. S'au cântat și două cvartete de Dima. Apoi a urmat un dans vesel. (S'au amânat pe duminică. Red.)

O piesă musicală nouă. Am mai anunțat și revinim cu plăcere, că dna Nellî de Cornea n. Mișci a publicat la București o nouă compoziție musicală. Această poartă titlul «Suvenire de Sinaia» vals pentru pian, dedicat dōmnei Iosefina Vlădescu. După o introducere, valsul are 3 părți și un finale; totul este compus foarte drăgălaș din motive de melodii populare bine cunoscute. Credem că noul vals va fi în curând cântat prin toate saloanele noastre. Prețul 2 franci său 1 florin. De vânzare la N. Ciurcu în Brașov.

BISERICĂ ȘI ȘCOLĂ.

Știri bisericești și școlare. Dl V. A. Urechia va pleca în luna acesta la Lipsca ca să viziteze seminariul filologic român de sub direcția dlui Weigand. — Dl D. Horvat, fost profesor la Arad și Brașov, originar din Oradea-mare, a fost numit profesor titular la catedra de filosofie și economie politică dela liceul din Galați. — Dl Komul Reuț la 15/27 iulie a fost promovat de universitatea din Cernăuți la gradul de doctor în drept.

Archidieceasa Sibiului. Senatul școlar publică concurs pentru: două stipendii de câte 500 fl. din fundațiunea episcopului Moga, pentru ascultătorii de filosofie său drept; un stipendiu de 100 fl. și altul de 60 fl. din fundațiunea Francisc Iosif pentru ori ce facultate academică; un stipendiu de 100 fl. din fundațiunea Cologiană pentru un student de ori ce categorie; un stipendiu de 50 fl. din fundațiunea Peovici pentru studenți de școlele medii. Terminul 6/18 august. — **Senatul strîns bisericesc** publică concurs pentru trei stipendii de câte 500 fl. din ajutorul dela stat al bisericii gr. or. din Transilvania, pentru cvalificarea mai înaltă a clericilor din archidieceasă, la vr'o universitate. Terminul 6/18 august.

Gimnasiul din Beiuș. Programul de pe anul școlar trecut al gimnasiului din Beiuș începe cu o lucrare «Fenomenele principale ale electricității» de profesorul Vas. Stefanica, cu multe ilustrațiuni intercalate. Din datele școlare scōtem următoarele: numărul profesorilor a fost 14, al școlarilor înscriși 368 ordinari și 4 privați; esaminați au fost 350 ordinari și 2 privați; dintre cei esaminați 296 români și 56 maghiari. Societatea de lectură Samuil Vulcan, sub conducerea profesorului Stefanica, supraveghiător directorul Ioan Buteanu, a avut 50 de membri, a ținut 18 ședințe ordinare și 6 festive. Biblioteca societății are 314 opuri, arhiva 231. Stipendii s'au dat din fundațiunea Vulcaniană și Zsigaiană. În internatul Pavelianu au fost 17 tineri gratuit, 7 cu tacsă pe jumătate, 55 cu tacsă întregă, cu toții 79 de tineri.

Asil de copii în Blaș. Edificiul pentru asilul de copii ridicat în Blaș din munificența nemuritorului mitropolit dr. Ioan Vancea este deja terminat și provăduț cu cele de lipsă, încât pe 20 august a. c. se pōte începe în el cursul de 6 săptămâni pentru doice său ingrigitoare de copii, rămânând mai departe ca asil de model pentru copiii din Blaș. Conducerea asilului s'a incredințat dșorei Melania Brădușan, care s'a cvalificat spre acesta în Budapeșta.

Adunare învățătorescă. Învățătorii români din Maramureș au ținut adunare generală în comuna Iod, sub presidiul vicariului Titu Budu. Învățătorul Grigorie Dunca a ținut o prelegere practică din istoria naturală; inv. Petru Bilțu a cetit o disertațiune; apoi s'a constituit comitetul sub acelaș presidiu. Învățătorul T. Badu a fost premiat cu 5 fl. pentru oltoit, iar inv. T. Mihnea cu 10 fl. pentru desvoltarea pomăritului între școlari. Averele reuniunii se urcă la 600 fl. Viitoră adunare se va ține la Budești.

C E E N O U ?

Hymen. Dl Andrei Horvath, cleric absolvent al diecesei Aradului, ales de preot în Oradea-mare suburbii Veneția, s'a logodit cu dșora Elena Serb, fiica dlui Nicolae Serb, notar în Chitighaz. — Dl Ioan Murgu, absolvent al facultății teologice din Cernăuți, la 4/16 iulie ș-a serbat cununia cu dșora Dragina Ostoici în Dobrița.

Știri personale. Regina Elisabeta a României deplin restabilită a arăngiat de curând o petrecere în castelul Segenhas, lângă Neuwied, la care au participat vr'o 150 de persoane, între care și principesa de Wied. — Dl dr. Istrati, inspector al învățământului superior din România, a plecat la Brusela spre a luă parte la congresul de chimie ce se va deschide acolo ađi la 4

august; de acolo dl Istrati se va duce la Anvers spre a face studii asupra petrolului. — *Dr. Ioan Elekes*, medic in Sas-Sebeș, a fost numit medic al cercului S. Sebeș.

Intemnițarea comitetului național. Membrii comitetului partidului național, osândiți in procesul pentru Memorand, escortați cu gendarmi dela locuințele lor, unde au fost internați, au fost așezați in închisorile de stat astfel: la Seghedin, dr. Rațiu, dr. Lucaciu și Coroian; la Vaț: George Pop de Băsești, Comșa, Pațița, Domide, Barcianu, Cristea, D. Roman și P. Barbu; tot acolo au fost escortați aradanii Aurel Suciuc și Mihai Veliciu. Teodor Mihali, fiindu-i soția greu bolnavă, a căpătat concediu până 'n septembrie, depunând o cauțiune de 4000 fl., apoi s'a întors din Cluș acasă la Deș.

Mărtea archiducelui Vilhelm. Archiducele Vilhelm, fratele archiducelui Albrecht, unul din uchiu Maj. Sale, ședea in Baden lângă Viena; duminică după mieznoapte făcea o plimbare călare. In acest timp trecând tramvaiul electric, calul se spăria și sări la o parte. Archiducele voind să sară jos, un picior i se impegecă in scăriță și calul furios îl trase după sine, rânindu-l grozav la cap. Dus la castelul seu, el murì după câteva momente. Inmormântarea s'a făcut joi la Viena.

Procesul preoților la Curie. Procesul celor doisprezece preoți români condamnați la Cluș, pentru adresa de aderență trimisă condamnaților in procesul Replicei, s'a referat la 1 august in secțiunea de cassatiune a Curiei, unde densusi au recurs pentru nimicirea sentinței. Curia a respins și de asta-dată cererile de nulitate. Preoții condamnați sânt: I. Bursan, C. Pop, Al. Tuca, V. Nechita, S. Deac, Tr. Moldovan, I. Timar, I. Raț și I. Mureșan la câte 3 luni, iară Bungărdean și Șuia la câte doue luni de închisore ordinară, dar de lucru sânt absolviți. Redactorul Balteș are să plătescă amendă de 200 fl., iar tipograful Necșa 100 fl. Al doispredecele preot, Eliseu Mureșan, a fost mântuit de curtea cu jurați din Cluș.

Dela Sinaia. Regele Carol a plecat luni după mieznoapte in străinătate; până la Predeal a fost însoțit de principele Ferdinand și de principesa Maria, precum și de ministrii aflători in Sinaia — *Principele Ferdinand* și principesa Maria s'au mutat la Foișor, noua lor locuință; archimandritul Nifon, starițul mănăstirei, a făcut o festanie. — *Principesele Aleksandra și Beatrice*, ficele ducesei de Coburg, surorile princesei Maria, au să sosescă in curând la Sinaia, spre a petrece acolo o lună de zile. — *O serbare populară* s'a ținut duminică in parcul otelului Caraiman.

Aniversarea luptei dela Lissa s'a serbat la 10 iulie cu mare pompă pe bordul corăbiei de resboiu «Kronprinz Rudolf». Organisorul acestei strălucite victorii, precum se știe, a fost colonelul br. David Ursu, care aș trăește la Sibiu. Pe timpul resboiului din 1866 intre Austria și Italia, colonelul Ursu eră pensionar. Adevărat militar, s'a inrolat cu tôte acestea, de bună voie, in armata activă austriacă și primi importanta însărcinare d'a apără cetatea Lissa, care avea să servescă drept scut marinei austriace. In ziua luptei decisive, baronul Ursu căpătă ordin ca in nici un cas să nu se amestece in lupta marinei. Densusi inse, când a vădut că marina devine tot mai strimtorată și e silită să se retragă, a pus ordinul in busunar și a poruncit tunarilor sei să deschidă focul. Tunurile erau dirijate astfel, încât ghiulelele sburau peste marina austriacă, lovind crâncen in cea italiană, care in urmă s'a vădut

silită a se retrage cu mari perderi. Comanda supremă, recunoscând că numai curagiului și tacticei colonelului baron Ursu se datorește victoria, natural a trebuit să renunțe la aplicarea severelor paragrafe din legea militară care dictază mărtea comandantului care in timp de resboiu nu esecută intocmai ordinele primite. Din contra, colonelul Ursu a fost decorat cu ordinul Maria Teresia și ridicat la rangul de baron.

Necrolog. *George Aiser*, proprietar in Făgăraș, a incetat din viață la 15/27 iulie, in etate de 83 ani, lăsând in doliu familie mare.

OGLINDA LUMEI.

Cronică mică. *Camera franceză* a votat proiectul de lege in contra anarhiștilor; apoi proiectul votat s'a trimis la senat, care asemenea l'a votat. — *Italianii*, stăpâni peste o bună parte de pământ la jumătatea de drum a Nilului, invingând de curând la Kassala, sub conducerea generalului Baratieri, au dobândit o însemnată poziție in ce privește comerțul cu ținuturile Africei centrale. — *Reuniunea scolară germană* din Lipsca, cunoscoră sub numele de Schulverein, a luat o decisiune, prin care îndemnă pe germanii din Ungaria, să dea mâna cu naționalitățile in potriua maghiarisării. — *Intre China și Japonia* a izbucnit un resboiu pentru posesiunea Coreei.

Cel ce a sedus o sută de fete. Deunădi s'a terminat la Copenhaga, capitala Dinemarcei, un proces senzațional. Eră chestia de un tiner cunoscut in întreg orasul, cu numele de Alexandre Sauvlet, francez de origine, arestat acum 2 ani și care a sedus cam 100 de fete frumoșe și tinere din Copenhaga. Când chestia a ajuns la urechile omenilor și s'a aușit că Sauvlet a fost arestat, o emoțiune mare s'a produs printre locuitori și emoțiunea acăsta creșcea din ce in ce din cauză că mai multe fete, cari aparțineau unor familii forte bune s'au sinucis de rușine că lumea aușise că ele întreținuseră relații amorose cu Sauvlet. Tribunalul criminal condamnase pe frumosul Don Juan la 18 luni de închisore. Afacerea a venit inaintea curții supreme, care după o desbatere de 3 zile a condamnat pe Sauvlet la 3 ani de pușcărie grea. Registrul crimelor lui Sauvlet a fost ușor stabilit fiind că el avea un carnet in care își însemnă tôte aventurile sale amorose. El avea după modelul comercianților un mare registru aranjat alfabetic și fiecare literă își avea fôia sa corespunșătoare. La proces n'au fost ascultate ca martore decât 16 fete, totuș inse s'a dovedit că Sauvlet a întreținut relații cu 98 de fete. Fiecare fată se amoresase de el și densusi le promisese la tôte că le va luă de soție. Interesant e că nici o fată nu știea despre cealaltă decât îi face curte Sauvlet seu ba. Procesul s'a pertractat cu cea mai mare discrețiune. In actele judecătorești s'a pus numele fetelor chemate ca martore, dar in protocol numele au fost inlocuite cu numere astfel că nici un funcționar dela acel tribunal n'a putut ști numele victimelor lui Sauvlet. Inaintea tribunalului tôte fetele cari veniau ca martore, erau chemate cu numere, de ex nr. 1, 2, 3, etc.

Un regat de vândare Un regat minuscul dar cu totul autentic, posedând pe lângă capitală, și un port de mare, va fi in curând vândut prin licitație. E vorba de micul regat Neatupia care se găsește in insula Toototo din Arhipelul Bishark, intre Noua-Zelandă și Noul Meclenburg. Acest stat suveran, de și nu are o întindere mai mare decât șapte mii pătrate, a fost vândut

in 1880 de cătră cel din urmă rege indigen unui comisar de marină. Acesta domni ca monarh absolut până la mórtea lui care avu loc anul trecut, fără să lase moştenitori cari să continue dinastia. Némurile colaterale nevoind să se espatrieze din Europa spre a reclama drepturile monarhice, au însărcinat pe primarul capitalei de a pune regatul in licitație. Avis amatorilor de a deveni regi.

Un copil miraculos. Copilul de doi ani al măcelarului P. din Braunschweig citeşce perfect ori ce scrisóre séu tipăritură, fie latină, fie germană. Nu de mult l'au vizitat trei medici şi au constatat şi dênşii acest estra-ordinar fapt, de şi băiatul nu e nici trupeşce, nici sufleteşce mai desvoltat decât alți băeți de etatea lui. Se înțelege că băiatul nu pricepe ceea ce citeşce; el a invêtat a citi, aşá dicând, jucându-se. Părinții lui spun că încă in etatea de 1 1/2 ani arăta deosebit interes față cu ori ce inscripțiuni, aşá că mamă-sa de câte ori îl ducea la preumblare, trebuia să-i esplice şi să-i şpună tóte inscripțiunile firmelor şi ale cărților de prin vitrine. Şi in casa părintescă arăta interes numai față cu tipărituri şi scrisori şi când şi-a vêdut odată numele Otto, a arătat o deosebită bucurie. De atunci citeşce fluent ori-ce scrisóre. Dr. Berkhan, membru al consiliului sanitar, care e autoritate in ale anomaliilor spirituale, afirmă că un asemenea cas nu s'a mai ivit in istoria medicală.

Pălăria lui Carnot. Familia lui Carnot a adunat ca pe nişte relichii prețioase tóte vestmintele şi obiectele pe care le avea pe el nenorocitul preşedinte in momentul atentatului dela Lyon. Numai un lucru nu se găsiá: pălăria. Printr'o întâmplare fericită se găsi insepăteiul presidentului se află doctorul Girard. Acesta vêdând pe Carnot incungiurat de atâția iluștri colegi, voi să părăsescă camera bolnavului, dar, in momentul de a eși, nu și găsiá pălăria de mătase. — Uite, asta trebuie să fie, îi dise colonelul Chamoin, luând o pălărie de pe scaun. Doctorul luă pălăria și odată eșit nu se mai gândi să vêdă decă in adevăr e a lui, mai ales că i se potrivia fôrte bine pe cap. Intorcându-se acasă, nóptea, puse pălăria intr'un cuier și cum avea obiceiul de a purtá diua pălărie de paie, nu se mai gândi la cealaltă care ar fi remas uitată la locul ei, decă acum câteva zile o ceremonie n'ar fi obligat pe doctor să se servescă de dênşa. Aruncându-și ochii in fundul pălăriei, băgă de sémă că inițialele și marca fabricii erau altele. Gândindu-se indata la nenorocita nópte și inițialele lui Carnot izbindu-i privirea, nu se mai indoi că luase pălăria preşedintelui Republicei. Rugă indata pe colonelul Chamoin ca să înșciințeze pe familie de acéstă descoperire. Și iată cum s'a regăsit pălăria regretatului preşedinte.

UMOR și SATIRĂ.

O anecdotă a lui Petru cel mare.

Se șcie că împăratul Petru cel mare erá fôrte indrásnet, mai cu sémă in călătoriile pe mare. Astfel, când erá furtuna cea mai puternică, el s'a liniștit, fără ca nici un mușchiu al feței să i se contracteze, la cărmă.

Odată plecă la Cronstadt cu un ambasador străin să facă o călătorie pe mare cu un yacht. Dar abia se

depărtă yachtul de țerm și îi apucă o furtună gróznică. Cu tóte acestea, Petru n'a dat poruncă să se întorcă séra in port.

Ambasadorul îngălbenise și se invînețise de frică și desperat strigă cătră împărat:

— Majestate, eu n'am fost trimes de stăpânul meu ca să me inec in apele Nordului. Regele meu o să-ți cêră socotelă pentru mine, decă me voi inecá!

Petru rîse mult in sufletul lui, dar respuse tot nepăsător:

— Ași! Decă tu te vei inecá, ne vom inecá cu toții și prin urmare și eu. Și decă eu voi fi inecat, cui va cere socotelă regele teu?!

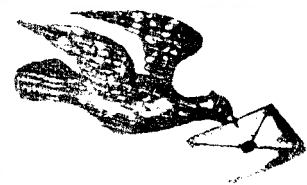
Pentru ce ?

- O să te inșori vre-odată?
- Nu.
- De ce?
- Pentru că o să fiu necăjit.
- Necăjit? De ce?
- O să fiu gelos.
- Cum!
- Fiind că o să fiu inșelat.
- De ce?
- Pentru că aș meritá-o.
- Pentru ce ai meritá acéstă?
- Pentru că me voi fi inșurat.

A treia.

- Intre doi prieteni cari nu s'au vêdut de mulți ani.
- Tu ești om norocos, in tóte cele izbutești.
 - Numai in dragoste nu.
 - Ei, cum aşá?
 - Uite, să-ți spun: Prima mea logodnică s'a călugărit; a doua a murit; in sfêrșit, cea mai rea din tóte, a treia...
 - Ei, a treia?
 - A treia a devenit nevêsta mea.

Poșta redacțiunei.

Lu mai mulți. Pentru musica cântecelor și doinelor din piesa populară «Sărăcie Lucie» adresați-ve la dl Nicolae Stefu, invêtător gr. or. in Arad, care de sigur va satisface cu plăcere tóte cere- rile.

lasť. 114 str. Sărăciei. Au sosit tóte și se vor publicá; una, precum veđi, s'a și inceput.

Calindarul sêptemănei.

Diua sêpt.	Calindarul vechiu	Căhind. nou	Sórele
Duminecă 24	Mart. Cristina	5 Osvald	4 43 7 26
Luni 25	† Adormirea	6 † Sch. la față	4 45 7 25
Mărți 26	Mart. Ermolea	7 Ulrica	4 45 7 24
Mercuri 27	† Păr. Panteleimon	8 Chiriac	4 47 7 23
Joi 28	Ap. Proch. și Nican.	9 Romanus	4 48 7 21
Vineri 29	Mart. Calinic	10 Laurențiu	4 50 7 19
Sâmbătă 30	Ap. Sila și Silvan	11 Tiburtus	4 51 7 17

Proprietar, redactor respun dator și editor: IOSIF VULCAN.